Maahanmuuttovirasto
Migrationsverket
Finnish Immigration Service

Lausunto

13.11.2019

MIG-1918962
00.03.00
MIGDno-2019-1710

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Lausuntopyyntö 8.11.2019, HE 18/2019

Maahanmuuttoviraston lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Maahanmuuttovirasto kiittää kuulemismahdollisuudesta. Hallintovaliokunta on pyytänyt kirjallisen lausunnon sekä Maahanmuuttovirastolta että siihen hallinnollisesti kuuluvalta Helsingin säilöönottoyksiköltä. Tämä lausunto sisältää sekä Maahanmuuttoviraston että Helsingin säilöönottokeskuksen huomiot, jotka ovat seuraavat. Maahanmuuttovirasto toteaa lisäksi, että Joutsenon vastaanottokeskus on antanut hallituksen esityksestä oman erillisen lausuntonsa nimenomaan ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän näkökulmasta.

Salassa pidettävistä asiakirjoista

Maahanmuuttovirasto pitää hyvänä, että Maahanmuuttoviraston taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävät asiakirjat tulisivat esitetyn julkisuuslain 24 § 1 momentin 5 kohdan mukaan salassa pidettäviksi.

Säännöksellä pyrittäisiin estämään taktisten ja teknisten selvittämismenetelmien ja suunnitelmien poikkeuksettoman julkisuuden mahdollistamia väärinkäytöksiä, jotka myös vaarantaisivat Maahanmuuttovirastossa tehtävien selvitysten luotettavuuden ja samalla myös viraston toimintaedellytykset. Menetelmien tehokkuus ja vaikuttavuus edellyttää usein niiden salassapitoa.

Maahanmuuttovirasto kuitenkin katsoo, että salassapidon edellytyksenä 24 § 1 momentin 5 kohdassa oleva rajaus ulkomaalaista koskevan selvityksen luotettavuuden vaarantumiseen rajaa pois jo Suomen kansalaisuuden saanutta henkilöä koskevat taktiset ja tekniset menetelmät. Salassapidon ulkopuolelle rajattujen selvitysten julkisuus voisi vaarantaa esimerkiksi jo mahdolliseen Suomen kansalaisuuden saaneeseen vierastaistelijaan kohdistuvaa kansalaisuuslain (359/2003, muut. 564/2019)) 33a §:n perusteella tehtävää kansalaisuuden menettämisen harkintaa henkilöön, joka aiheuttaa uhan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Esitetty julkisuuslain 24 § 1 momentin 24 kohta koskisi ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä tai maassa oleskelua koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa taikka Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä, menettämistä, kansalaisuudesta vapautumista tai kansalaisuusaseman määrittämistä. Maassa oleskelulla tarkoitetaan ulkomaalaislain, kausityölain, ICT-lain sekä tutkija- ja opiskelijalain säännöksiin perustuvaa maassa oleskelua. Kyseisen kohdan sanamuoto näyttäisi jättävän

www.migri.fi

PL 10
00086 Maahanmuuttovirasto
puh. 0295 430 431
faksi 0295 411 720

PB 10
00086 Migrationsverket
tfn 0295 430 431
fax 0295 411 720

PO Box 10
FI-00086 Maahanmuuttovirasto
tel. +358 295 430 431
fax +358 295 411 720

säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle asiakirjat, jotka eivät liity maahantuloa, maastalähtöä tai maassa oleskelua koskevien asioiden käsittelyyn, päätöksentekoon tai valvontaan. Tällaisia asiakirjoja ovat esimerkiksi turvapaikanhakijoiden vastaanottotoimintaa koskevat asiakirjat.

Pykälän 1 momenttiin lisättäväksi ehdotettu myös uusi 31 c kohta, jossa säädetyn on tarkoitus täydentää henkilön turvallisuuteen liittyviä muita salassapitoperusteita kattamalla esimerkiksi nämä vastaanottotoimintaan liittyvät asiakirjat. Kohta kattaisi asiakirjat, jotka koskevat Suomessa oleskelevaa ulkomaalaista, jos on perusteltu syy epäillä, että tiedon antaminen niistä vaarantaa asianosaisen tai hänen läheisensä turvallisuuden.

Muutoksen tarkoituksena on esitetyn muutoksen perusteluiden mukaan ollut ulottaa henkilön tai hänen läheisensä turvallisuutta suojaava salassapitoperuste kattavasti kaikkiin maassa oleskeleviin ulkomaalaisiin ja poistaa samalla voimassa olevan 24 kohdan tulkintaan liittyvä epäselvyys salassapitoperusteen soveltuvuudesta esimerkiksi kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen ratkaisemisen jälkeiseen aikaan. Maahanmuuttovirasto huomauttaa kuitenkin, että 31 c-kohdan soveltaminen edellyttäisi, että viranomaisella on perusteltu syy epäillä henkilön tai hänen läheistensä turvallisuuden vaarantuvan tiedon luovuttamisen vuoksi. Maahanmuuttovirastolla voi vain harvoin olla tiedossaan seikkoja, jotka muodostaisivat säännösehdotuksessa tarkoitetun perustellun syyn. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa esimerkiksi kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneen, mutta Suomeen todennäköisesti jääneen henkilön muut kuin 24 kohdan kattamat viranomaisen asiakirjat tulevat julkisiksi.

Joutsenon vastaanottokeskus on lisäksi omassa lausunnossaan tuonut esille huolensa ihmiskaupan uhreja koskevien asiakirjojen rajautumisesta esitetyn julkisuuslain 24 § 1 momentin 24 kohdan mukaisen salassapidon ulkopuolelle.

Tietotarpeista ja tiedonsaantioikeuksista

Maahanmuuttovirasto pitää hyvänä, että käsiteltäviin henkilötietoihin on sisällytetty esitetyn lain henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa 7 §:n 3 momentin mukaisesti rekisterinpitäjän havaitsemat tai sille ilmoitetut huomiotiedot, joiden voidaan perustellusti arvioida liittyvän rekisterinpitäjän velvollisuuteen huolehtia palveluksessaan olevien työturvallisuudesta. Maahanmuuttovirasto tuo kuitenkin esille huolensa siitä, että esitetyn lain henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa 13 §:ään ei ole sisällytetty varsinaista tiedonsaantioikeutta näihin tietoihin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:ssä tarkoitetuilta tahoilta. Maahanmuuttovirasto esittää huolensa siitä, että ilman tiedonsaantioikeuden kirjaamista työturvallisuuteen vaikuttavien tietojen saaminen voi jäädä sattumanvaraiseksi, jos rekisterinpitäjällä ei ole mahdollisuutta pyytää toiselta viranomaiselta esimerkiksi työturvallisuuteen vaikuttavia tietoja.

Esimerkiksi säilöönottoyksiköillä on lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseksi ja henkilöstönsä työturvallisuuden varmistamiseksi tarve saada muilta viranomaisilta säilöön otettua koskevia tietoja, jotka eivät alkuperäisen käsittelytarkoituksensa perusteella kuulu lain soveltamisalaan ja joihin säilöönottoyksiköille ei näin ollen muodostu rekisterinpitäjäasemaa.

Maahanmuuttovirastolla voi muutoin olla vastaava tarve esimerkiksi turvapaikkaprosessiin liittyvissä hakijan henkilökohtaisissa tapaamisissa, kuten turvapaikkapuhutteluissa tai turvapaikkakuulemisissa tai kun henkilö asioi asiakaspalvelupisteessä. Myös vastaanottokeskuksilla on tarve saada niihin sijoitetuista henkilöistä henkilökunnan työturvallisuuteen liittyviä tietoja muilta viranomaisilta.

Viranomaisten välisen tiedonkulun lainsäädännöllisten edellytysten varmistamiseksi tulisi tiedonsaantioikeuspykälän 1 momentin mukaisen tietojen välttämättömyysvaatimuksen osalta huomioida lain perusteluissa, että välttämättömiksi tiedoiksi katsottaisiin myös kaikki sellaiset henkilötiedot, joiden voidaan perustellusti arvioida olevan merkityksellisiä säilöönoton varmuudesta huolehtimiseksi, sekä rekisterinpitäjän henkilöstön työturvallisuuden varmistamiseksi. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi henkilön aiempi väkivaltainen käytös, henkilön esittämät uhkaukset, säilöönoton varmuutta uhkaavat säilöön otetun henkilökohtaiset kyvykkyydet sekä viranomaisen työturvallisuutta koskevat huomiotiedot.

Säilöönoton varmuuden varmistamiseksi sekä työturvallisuuden varmistamisen osalta on merkitystä myös terveydentilaa koskevilla tiedoilla, koska esimerkiksi vankiloista siirtyy suoraan henkilöitä vastaanottoyksikköön ja näiden henkilöiden vankila-aikainen toiminta ja terveydentila vaikuttavat myös siihen miten he toimivat säilöönottoyksiköissä tai mitä palveluja he tarvitsevat.

Apulaispäällikkö Raimo Pyysalo

Johtava asiantuntija Katariina Lehtola

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Maahanmuuttovirasto 13.11.2019 klo 13:50. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet [Kirjoita liitteet]

Jakelu eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi ylijohtaja

kansalaisuusyksikön johtaja

maahanmuuttoyksikön johtaja

oikeus- ja maatietoyksikön johtaja

tietohallintojohtaja

turvapaikkayksikön johtaja

vastaanottoyksikön johtaja